

Per 211/1905

10002706, 12

ROZKUPNIŠKA KUPČINA

V Gorici, 15. julija 1905. Tečaj 1

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju. ←←←

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). m.m

Sadjarstvo na Primorskem.

Za naše kmetijstvo velezaslužni gospod Tomaž Frühauf, c. kr. deželni kmetijski nadzornik v Trstu pisal je v knjižici „Öster. Obstbau auf der internat. Obstausstellung in Düsseldorf 1904“ članek o primorskem sadjarstvu, ki je velezamiv in poučljiv, zato ga hočemo priobčiti tudi v našem listu. Gospod nadzornik je imel osobito za nabiranje dat gledé eksporta mnogo truda; te date nam bodo pa zato tem lepše pokazale, kje smo z našim sadjarstvom. Članek slovi:

Od treh kronovin, ki sestavljajo gornjo pokrajino, to so goriška-gradiščanska, Trst z okolico in Istra, znana je osobito prva kot sadna dežela. Sadjarstvo je tukaj že zdavno jako važna panoga domačega kmetijstva, njegov pomen pa se vedno večja, osobito v zadnjih desetletjih.

Radi velike razlike v zemeljskem in klimatičnem razmerju goriške dežele, razločiti je, četudi je njeno obsežje skromno, več sadjarskih okolišev. Na vsak način pa ostane težišče goriškega sadjarstva od ene strani v pridelovanju ranega sadja, katero za-
more priti radi ugodnega obnebja večine teh okolišev prej na

trg severno ležečih dežel, nego lokalni pridelki teh poslednjih, od druge strani pa v gojenju najboljšega zimskega sadja, bodisi hrušk ali jabolk takih vrst, ki se dobro plačujejo.

Označeni sadjarški okoliši, kateri se zamorejo spet v manjše okraje razdeliti so:

1. gornja soška dolina s postranskima dolinama idrijsko in baško;
2. srednji okoliš, ki obsega Brda, kanalski okraj in vipavsko dolino;
3. furlanska ravnina s tržiško okolico;
4. Kras.

Prvi okraj ugaja pridelovanju jabolk, v drugem se pridelujejo osobito črešnje, rane hruške, breskve in smokve, v tretjem okolišu se sadjarstvo ne odlikuje posebno, četudi mu niso klimatične in zemeljske razmere tođ nikakor neugodne, a na Krasu pridelujejo se črešnje, poletne hruške, breskve in pokazalo se je tudi, da je jako ugoden za gojenje najbolj finih zimskih hrušk. Južno-vshodni del tega okoliša, Brkini, ki obsega okoli 8 vasi, se popolnoma razločuje od drugega Krasa in se zamore primerjati radi precej intenzivnega pridelovanja poznih jabolk in hrušk s cerkljanskim okrajem, ki spada v prvi okoliš.

Prvo mesto v pridelovanju sadja na Goriško-Gradiščanskem zavzemajo brez dvoma, bodisi gledé izvožne množine, kakor tudi gledé kakovosti, črešnje.

Od teh se gojijo skušene, zemeljskim in klimatičnim razmeram posameznih krajev priležne, kakor tudi zahtevam gledé sposobnosti za transport primerne vrste. Od teh naj se navedejo: 1. rana renška, 2. rana dornberška, 3. šempeterska, 4. rudeča cepljenka, ki je najboljša črešnja za izvažanje; nji se mora zahvaliti Goriško za dobro ime kot dežela črešenj. Razločuje se od nje več podvrst. 5. divjaka, 6. črna zamorka, 7. bela hrustavka z valjasto koščico, 8. rudeča hrustavka in 9. črna, debela hrustavka.

Poglavitni kraji za spečavanje goriške črešnje so severne državne dežele, potem Nemčija in Rusija. Kako velik je ta izvoz, razvidi se lahko iz naslednjih števil, ki kažejo, koliko se je odposlalo (kot brzo blago, Eilgut) iz dveh poglavitnih postaj južne železnice, katera pride tu v poštev.

Leto	Iz postaje		skupno
	Gorica	Kormin	
	odposlane črešnje v meterskih stotih ¹⁾		
1901	16.272	6.806	23.078
1902	18.338	8.935	27.273
1903	10.720	4.559	15.279
1904	15.269	8.214	23.483

Pridelek je seveda, kakor se samo ob sebi razumi, mnogo veči. Ne majhne množine črešenj razpošlje se, kakor tudi drugo sadje, po pošti v pošiljativah po pet kilogramov, kakoršna pošiljatev se vedno bolj razvija. Gledé poslednjega razpošiljanja ni pa moči dobiti zanesljivih dat.

Po mnenju natančnih poznavavcev dotičnih razmer, moral bi se ceniti skupen pridelek črešenj na Goriško-Gradiščanskem, z ozirom na precejšnjo domačo porabo vsaj za $1\frac{1}{2}$ krat gornje izvožene množine; po tem znašal bi letni pridelek črešenj povprečno okoli 35000 meterskih stotov.

Druga tudi zdavno važna grana goriškega sadjarstva je pridelovanje prinel, to so olupljene, posušene in plošnato stisnjene češpe. Ta pridelek je prava domača obrt in daje mnogim družinam, osobito v Brdih, dober del letnih dohodkov. V dobrih letih uporabljaja se v ta namen kot surovina v deželi pridelane češpe, če je pa slaba letina, morajo se pa vvažati te iz Kranjskega ali iz Hrvaškega. Vendar je izdelek iz domačih češp odločno boljši nego so prinele, napravljene iz češp, ki so se razpostavile daljšemu prevažanju.

Četudi niso izgubile goriške prinele svojega starega dobrega imena, moralo se je vendar delati radi konkurence inozemskih proizvodov za izboljšanje domačega pridelka. Vpeljavaj dragocenih češpinih vrst in večja skrb pri napravi prinel so poti, ki bodo tudi v bodoče zagotovile goriškemu izdelku dosedanje odjemalne kraje.

V privrček bodi tu povedano, da se je tikalo posebno redke slučaje, kar so inozemski trgovci pred nekolikimi leti

¹⁾ Te date, kakor tudi podobne v sledečih tabelah, dalo je radovoljno vodstvo c. kr. družbe južne železnice na razpolago.

goriškim prinelam očitali, da imajo namreč preveč žveplene sokioline. Kakor so dokazale natančne strokovne poskušnje, se ne žvepla na Goriškem prinel nad mero, ki je neobhodno potrebna. Vsa tozadevna bojazen nima dejstvene podlage.

Kar se tiče množine pridelanih prinel, nahaja se nekoliko pojasnil v tabeli gledé prometa na goriškem sadnem trgu za izvoz, ki sledi zadej. Četudi se lahko smatra Gorica kot središče za trgovino v deželi pridelanih prinel, vendar ostaja množina navedena v omenjeni tabeli mnogo za pravo produkcijo; velik del prinel pripelje namreč producent nekolikim goriškim veletržcem naravnost in te uidejo računom v izkazih izvoznega trga. Skupni letni pridelek prinel v Goriško-Gradiščanskem cení se povprečno 10.000 do 12.000 meterskih stotov.

Od drugih sadnih vrst, katere se proizvajajo in izvažajo v veči meri, je imenovati: hruške, jabolke, breskve, smokve, marelice, kostanje in namizno grozdje.

Predaleč bi peljalo, če bi hoteli naštevati vse lokalne vrste, ki se gojijo osobito od prvih dveh plemen sadeža sedaj po deželi, posebno, ker nosi mnogo njih po več jednoznačnih imen in se imenuje ena in ista vrsta v vsakem ožjem okolišu lahko drugače.

Četudi je med takorekoč domačimi vrstami mnogo takih, ki se dajo samo doma porabiti in so za izvoz nesposobne, vendar so med temi tudi nekatere vrste, ki zaslužijo, da jih obdržimo. Te vrste so zato zapopadene v sledečem izkazu sadnih vrst, ki se priporočajo za posamezne okoliše. V spoznanju, da se zamore goriško sadjarstvo priversti na kolikor mogoče visoko stopinjo razvitka le tedaj, ako se širi le malo, toda dobrih vrst po deželi in se s tem polagoma manj vredne domače vrste izpodrinejo, delujejo poklicani faktorji že nad dve desetletji v dosego tega namena.

V državnih drevesnicah in v drevesnicah sadjarskih društev, ki jih po večini država podpira, se vzgajajo in po deželi delijo drevesca samo priporočenih sadnih vrst. Tudi se razdeli vsako leto velika množina cepičev najboljšega sadnega drevja in s temi se zamorejo precepiti drevesa starih domačih vrst. Uspeh, ki se je dosegel s takim delovanjem, se že dobro vidi; povsod dobi se že sadno drevje onih vrst v polnem pridelku in njihov zadež vpliva na posebno uspešen način spodbujno na kmetijsko, sadjarstvo goječe prebivalstvo. Gotovo bi se sadni sortiment bolj hitro premenil, kar se sedaj prizadeva

ako bi se ob enem tudi vprašanje gledé sadne uporabe, osobito po združni poti, praktično reševalo. V tem oziru pa stojé, žal, stvari na Goriškem šele v povoju in bo treba, ker je domače kmeško prebivalstvo vsaki novotariji odklenjeno, še dolgo časa, da se napravi tudi tu temeljita sprememba.

Smolika na breskvah.

Letos je napala smolika breskve v precej hudi meri. Golljo se in umirajo kar po vrsti. V državni drevesnici v Gorici, kjer se je ta bolezen prejšnja leta le malo pokazala, razvila se je letos v hudo škodo. Vodstvo te drevesnice poslalo je nekoliko napadenih drevesc c. kr. kmetijsko-bakterijologični postaji na Dunaj v preiskavo te bolezni, od koder so odgovorili sledeče:

Poslana nam drevesca napadena so od smolike. Gledé uzroka, ki ima za seboj smoliko, ni še stalnega mnenja. Jako verjetno pa je, da je smolika sekunderna prikazen, ki se ne more nanašati v vseh slučajih na isti uzrok. Medtem, ko so nekateri preiskovalci mnenja, da prouzročajo smoliko bakterije, pripisujejo drugi imenovano prikazen neki zajedavi (parazitični) glivi (*Coryneum Beyerinkii*).

V predstojećem slučaju se je posrečilo najti glivo *Coryneum Beyerinkii* in jo s popolno gotovostjo določiti. Tudi cela podoba bolezni soglašá s popisom, ki ga daje Ludwig (Niedere Kryptogamen str. 312.) o smoliki, ki jo prouzroča *Coryneum Beyerinkii*; ta se tako glasi:

„Po cvetju nastanejo na listju pege, katere zamrjejo. Listje izgleda potem, kakor bi bilo preluknjano. Sadje se posuši. Peritecije zoré šele meseca aprila. Oblika konidij te glive, koje mycel zastrupi na zelenih rastlinskih delih šele tkanino, predno se zarije v njo in postane samo pod posebnimi zunanjiimi pogoji zajedavec, je kot uzrok smolike znana *Coryneum Beyerinkii* Ond. Mycel te glive napravlja tudi obliko kvasu“.

Gledé pokončevanja glive ni do sedaj gotovih poskusov. Vsekakor pa bi vam zamogli svetovati v to, da se napravijo taki poskusi in vam priporočamo:

1. Prav močno napadeno drevje, na katerem se pokaže huda smolika na močnih delih debla in blizu tal, naj se izkoplje in sežge.

2. Drevje naj se poškopri močno in v kratkih presledkih z 2% raztopino modre galice in vapna. (V eni posodi raztopi se v ta namen v 125 l vode 2 kg modre galice (bakrenega vitrijola) a v drugi posodi raztopi se v 50 l vode 2 kg živega vapna. Ko se ta raztopina ohladi, vliwa se h prvi toliko časa, da postane rudeči lakmusov papir, ki ga pomočimo v tekočino, moder. Nato dolije se h mešanici toliko vode, da bo 200 l raztopine.) Škropiti je drevje kolikor mogoče rano.

3. Manj napadeno drevje naj se kolikor mogoče kratko obreže in odpadki naj se takoj sežgejo.

4. Pri cepljenju naj se cepiči natančno preiščejo, ali so popolnoma prosti glivinih peg.

Tako pišejo iz gornjega urada. Tudi naše mnenje je, da mora proužročati smoliko kaka gliva in sicer radi tega, ker nismo te bolezni nekdam niti poznali. Spominjamo se še prav dobro velikanskih breskev, ki so rastle še pred 20 leti na očetovem posestvu. Deblo je merilo v prerezu 30 cm in še več. Kje dobimo dandanes tako drevo! Zato bo treba, da proučimo natanko uzroke, ki more breskev, katera daje med našim sadnim drevjem gotovo najbolj zlahten sad. Če bo šlo tako naprej pridemo v kratkem ob vse breskve. Zato svetujemo našim sadjarjem naj poskušajo tudi gornje sredstvo ter prosimo, da nam o uspehu sporočé.

Kolikor je nam znano, so nekateri že škropili breskve proti smoliki z modro galico, toda niso imeli pravega uspeha. Uzrok leži mogoče v tem, da so opravljali to delo prepozno in preredkokrat. Poskusijo naj toraj po nasvetu gornjega urada.

H tem nasvetom dajemo mi še svoje: Če so glive v resnici uzrok bolezni, kar bo najbrže gotovo (v državni drevesnici pričela se je bolezen razširjati od bolanih starejih dreves), potem naj ne rabimo onega orodja, ki smo ga rabili za obrezovanje napadenega drevja, tudi za obrezovanje zdravega drevja, kajti s tem se glive najlažje prenesejo. Če smo pa prisiljeni rabiti isto orodje, pomočimo ga prej v razredčeni karbolni kislini ali kakem podobnem razkužilu. Bolehovega drevja ne kupujmo a

kedar nabiramo cepiče, vzemimo jih samo od zdravih dreves, o katerih smo gotovi, da ne trpe od smolike.

Št.

Esparzeta, turška ali španska detelja.

Ako se mora kmetovalec kje z pridelovanjem krme mučiti, gotovo se mora na našem Krasu v veliki meri. Kraški travniki, prav za prav kraške košenice, dajejo le kaj malo krme in še to se mora z velikim trudom, večinoma z žetvijo ne pa s košnjo pridobivati. Neprimerno veliko več in jako dobre tečne krme pridelali bi Kraševci, ako bi hoteli vpeljati po svojih košenicah esparzeto, turško ali špansko deteljo. Latinski zove se ta rastlina: *Onobrychis sativa*, nemški se jej pravi skratka: *Esparsette*. Ta rastlina ne spada prav za prav med detelje, kajti veliko bolj kakor tej, in bodi ta katere vrste koli, podobna je esparzeta grašici, to osobito v listju in cvetju, ne pa tako v steblju. Tudi nima eksparzeta nikakih vilic, s katerimi bi se zamogla spenjati po sosednih predmetih. No pa naj bode esparzeta detelja ali grašica, ona je koristna, da prekornostna krmska rastlina, to pa posebno za kraški svet in za kraško podnebje. Ona raste namreč na plitvem, suhem, ilnatem kraškem svetu, in v vročem podnebju prav dobro, daje sicer res samo eno, toda prav izdatno košnjo. V svežem stanu (zeleno) jo goveja živina res nič prav ne mara, a suho, osobito v podobi rezanice, vživa jo prav rada. Posušena esparzeta je tudi prav tečna krma, celo tako tečna, kakor suha nemška detelja ali lucerna (medika). Posebno radi jedo esparzeto konji. Ako se esparzeta tako pozno kosi, da jej seme že deloma dozori, je takorekoč večna. Ako se pa, z ozirom na dobroto in na tečnost krme v pravem času pokosi, namreč ko ravno najbujnejše cvete, potem pa traja le 3 do 6 let. Njena trpežnost je pa tudi od rodovitnosti zemlje in od lége zemljišča odvisna. Na silni burji bo gotovo lažej po zimi pozebla kakor pa v zavetju. Na Krasu bi kazalo udomaćiti esparzeto na košenicah. Da bi trajala dolgo, trebalo bi jo kositi pozno, s čimur bi se ob sami košnji vsako leto sama vsejala.

V ta namen, bi bilo dobro, da bi se vsaj za poskušnjo del kake košenice na spomlad z brano prav dobro prevlekel ali pa, kjer to ni mogoče, z pomočjo železnih grabelj razpraskal ter se posjala esparzeta med ostalo trato. Da bo uspeh bolj gotov, pognojiti je koj dotično košenico z umetnim gnojilom ali pa vsaj s pepelom ali z gnojnico. Ako se bo pokazala esparzeta v poskušnji koristna, da bo temu tako, na tem skoraj ne dvomimo, potem zaplodilo naj bi se jo v veliki meri in splošno.

Esparzeta je kaj priporočljiva krmska rastlina; ona je tudi za čebelarstvo jako koristna, ker daje čebelam ob času cvetenja izdatno pašo. Toraj poskusite z njo na Krásu. Seme se dobi lahko v sleherni semenski trgovini na Dunaju, posebno pa v Budapešti pri. Ed. Mauthner-ju.

R. D.

Odpis davka vsled elementarne škode.

Vsako leto se dogodi pri nas, da zadene to ali ono občino kaka elementarna nezgoda, vsled katere se poljski pridelki zmanjšajo ali pa popolnoma vničijo. V takih slučajih si ne znajo naši ljudje pomagati in zato ne trpijo samo prouzročeno škodo, marveč plačevati morajo tudi visoke davke. Zato bo prišlo pač temu ali onemu prav, če povemo tu nekoliko o odpisu davka po takih nesrečah.

Po zakonu z dné 12. julija 1896. l., drž. zak. št. 118., potem po zakonu z dné 19. julija 1902. l., drž. zak. št. 1. iz l. 1903. zadobi se odpis zemljiškega davka radi škode, ki jo je napravila elementarna nezgoda na pridelku, v sledečih slučajih:

1. Če se je vničil na zemljiških parcelah, ki merijo do dveh hektarjev površine vsaj četrti del naravnega pridelka parcele vsled toče, vode, ognja, polegovanja žita, izvanredne suše ali mokrote, mišje zjedine ali trtne uši, na parcelah, ki merijo nad dva hektarja površine pa popolni pridelek vsaj pol hektarja.

2. Ako so se poškodovale zemljiške parcele, ne da bi to posestnik zakrivil, v najmanjši meri, ki je navedena pod št. 1.

po drugih izvenrednih in neodvračljivih dogodkih (pozeb, slana, žuželke, parasiti, peronospora, oidium, žitna snet, rženi rožički itd.) in se je s tem vničil naravni pridelek dotičnega gospodarskega telesa v taki razsežnosti, da znaša čisti, poškodovanim parcelam po zemljarskem sestavku pripadajoči dohodek, ki se smatra po veličini poškodbe vničen, več nego četrtniko skupnega čistega dohodka obdelane kmetijske površine, pripadajoče h posestvu davkoplačevalca, katero posestvo se nahaja v eni davčni občini.

Po kaki nezgodi, ki je navedena pod št. 1. dobimo toraj popust davka lahko za vsako parcelo posebej, ako znaša škoda vsaj četrtniko, po drugih nezgodah pa se odpiše davek, če se zmanjša skupen čisti dohodek celega posestva, ki leži v eni občini, za $\frac{1}{4}$. Za oni del posestva, ki se nahaja v drugi občini, dobi se lahko poseben odpis. Kdor ima v eni občini več posestev, računni se mu odpis za vsako posestvo posebe.

Pod kmetijskim obdelanim zemljiščem razumeti je polje, travnike, sadovnjake, vrtove, hmeljske nasade in vinograde, ne pa neobdelana zemljišča brez dohodkov.

Pri prej navedenih nezgodah odpiše se zemljarina samo tedaj, če se je pripetila škoda, ko so bili pridelki še tam, kjer so rastle.

Kedar se presoja, kako velika je poškodba, deti je za podlago pri kmetijskih zemljiščih letni dohodek, katerega se je opravičeno v dotičnem letu pričakovalo. Kjer sta na enem zemljišču v letu navadno dva pridelka, ceniti je pri določevanju škode prvi pridelek z dvema tretinama, drugi pridelek z eno tretino letnega dohodka. Pri mešanem pridelovanju vzeti je poškodbo glavne rastline z $\frac{2}{3}$, one postranske rastline z $\frac{1}{3}$ letnega dohodka. Kot poglavitno rastlino smatrati je ono, ki odgovarja oni vrsti obdelovanja, katero je vpisano v zemljiški knjigi.

Ako se poškodba na eni parceli v tistem letu ponavlja, ponavlja se lahko tudi odpis davkov. Odpis davkov razteza se pa navadno samo na ono leto, v katerem se je dogodila škoda. Vendar je odpisati davke za dobo, dokler ni dohodkov, ako je poškodovala nezgoda parcelo ali pa del parcele tako, da ne bo na nji dlje časa dohodkov.

Da se davki odpišejo, mora naznaniti dotični posestnik ali pa njegov zastopnik škodo c. kr. okrajnemu glavarstvu (davčni

oddelek) ustmeno ali še boljše pismeno, ter prositi obenem za odpis. Lahko prosi več posestnikov skupno ali pa tudi župan za celo občino ali del nje.

Prositi je v teku osmih dni, ko se je škoda zapazila. Po tem roku se izgubi pravico za odpis davkov. Zato je dobro, da se pošljejo pismene prošnje s priporočeno (rekomandirano) pošto, ker dobimo s tem potrdilo, kedaj smo prošnjo oddali. Skupno naznanilo in prošnjo napravijo posestniki prilično tako-le:

C. kr. okrajnemu glavarstvu
(davčni oddelek)

v

Dné _____ pobila nam je toča vinograde, polje, vrtove in travnike nahajajoče se v katastralni občini _____ in je pridelke skoraj popolnoma vničila. To naznanjamo pravočasno in prosimo za določitev škode in primernega odpisa zemljarine.

(Kraj in dan.)

(Podpisi.)

Škodo določi posebna komisija, ki jo sestavi okrajno glavarstvo in obstoji iz 5 udov: odposlanca finančne oblasti, ki vodi komisijo, iz dveh zvedenih zaupnikov, ki jih določi na predlog občinskega predstojništva deželna finančna oblast, oziroma okrajno glavarstvo med občani in iz dveh članov občinskega zastopstva, ki jih določi vodja komisije samo radi informacije. Oškodovanec se tudi lahko vdeleži komisije in ako se čuti po komisijem izreku obtežen, mora svoje težnje komisiji naznaniti, katera o njih takoj odloča. Kadar sta zvedenca zaupnika različnih misli, odloči vodja komisije. Komisija mora pregledati škodo na mestu in sicer ob času, ko se zamore poškodba popolnoma določiti. Člani te komisije ne morejo zahtevati plačila za trud.

Če pride škoda neposredno predno se pridelek pobere in se je bati, da ne bo mogla komisija o pravem času določiti te škode, ker se pridelki med tem spravijo, mora župan, kateri pokliče še dva občana in dva zaupanja vredna posestnika iz dveh sosednih občin natanko preceniti škodo na posameznih parcelah.

H temu delu povabiti mora tudi oškodovane posestnike. O škodi napravi se zapisnik, ki ga podpišejo vsi navzoči. Ta

se odpošlje nato nemudoma okrajnemu glavarstvu s prošnjo za popust davka vred.

Gledé natančnosti te cenitve se vladna komisija lahko pozneje prepriča.

Velikost davčnega odpisa pri kmetijskih obdelanih zemljiščih ravna se po zmanjšanem dohodku. Če se je vničil $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ naravnega dohodka, odpiše se 25% ($\frac{1}{4}$) letnega davka; če se je vničila $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ dohodka, odpiše se 50% ($\frac{1}{2}$) letnega davka; če so se vničili $\frac{3}{4}$ dohodka, odpiše se 75% ($\frac{3}{4}$) letnega davka; če se je pa dohodek popolnoma vničil, izbriše se tudi ves letni davek. Če je samo en del parcele poškodovan, presoja se tudi samo ta del gledé odpisa.

Z odpisom zemljarine odpišejo se ob enem tudi vse doklade na ta davek. Dokler ni rešena prošnja za odpis, ne more se prisilno izterjati onega davka, ki se kakor je videti v naprej, odpiše. O odpisu davka, se posestniki obvestijo.

Gledé davčnega odpisa določa c. kr. finančna deželna direkcija. Ako ne dovoli ta oblast odpisa, vložiti je rekurz na c. kr. finančno ministerstvo na Dunaju v teku 30 dni po obvestilu in sicer potom prve oblasti. Rekurz se mora kolekovati s kolekom 30 v za vsako polo, ako ne presega znesek 100 K, v nasprotnem slučaju s kolekom 72 v.

Cepljenje trt v speče oko.

Večini vinogradnikov je cepljenje trt v speče oko še popolnoma neznano delo. Izven naše dežele se ni še uporabljalo do sedaj tako cepljenje, kolikor je nam znano. Za poskušnjo cepil je podpisani prvokrat trte v oko pred šestimi leti in ker se je cepljenje že takrat kolikor toliko sponeslo, proučeval ga je nekoliko let sem. Danes lahko rečemo, da je cepljenje v speče oko vsaj za naše razmere nekaj izbornega. Seveda odvisi uspeh od različnih okolnosti, na katere moramo paziti pri cepljenju.

Najboljši čas za tako cepljenje je po dosedanjih skušnjah od polovice meseca julija do polovice meseca avgusta. V tem

času začne namreč trta v drugič poganjati in lubad se da lažej privzdigniti. Če cepimo bolj pozno, ne bodemo imeli takega uspeha, razun tega pa je tudi nevarnost, da ne dozori vcepljeno oko do zime dovolj. Tako oko bi radi tega v mrazu lahko pozebilo. Ako je podlaga v soku in krepko poganja, prime se mnogo več očes nego na ostareli trti. Zato se cepljenje po kakem dežju posebno sponese, nasprotno pa lahko popolnoma spodleti, če pritisne za njim huda suša.

V speče oko bodemo cepili trte koj v onem letu, ko smo jih zasadili. Osebito, če smo sadili okoreničenke (bilfe), bo to lahko mogoče. Cepijo se pa lahko tudi bolj stare trte. Ako imamo v vinogradu prhljivke ali nam neljube trte, zamoremo jih s tem cepljenjem z najboljšim uspehom požlahtniti, ker ne izgubimo pri njem nobene trgatve. V tem slučaju vcepiti je oko na mladiki, ki raste na palcu in sicer kolikor mogoče nizko. Kakor ne prerezujemo drevesc, ki jih cepimo v speče oko, koj po cepljenju, marveč šele naslednjo zimo, tako je tudi pri trtah. Tudi te je prikrajšati nad očesom, če se je prijelo, šele po zimi ali še boljše naslednje spomladi. Če se oko ni prijelo ali pa je po zimi pozebilo, rezali bodemo trto seveda, kakor bi je ne cepili.

Mladiko prhljive trte, na katero smo vcepili oko dobre trte seveda ne bodemo prerezali koj nad očesom, marveč jo bodemo napeli, da nam obrodi, a iz vcepljenega očesa skušali bodemo vzgojiti mladiko za prihodnje leto.

Cepljenje trt v speče oko je podobno cepljenju sadnega drevja v speče oko. Kakor tu napravi se tudi na trtni mladiki na primernem mestu blizu tal z ostrim nožem dve zarezi v podobni T. Lubad se nato privzdigne od lesnega dela mladike in za njega porine se plemenito oko.

Oko vzeti je od dobrih trt, katere ne trpe od peronospore in sicer so najboljši drobni vršički, ki niso bolj debeli od navadne žveplenice. Takih vršičkov dobimo kolikor hočemo na zakotnih pogankih. Kedar jih nabiramo, paziti je, da niso premladi. Boljši so nekoliko starejši, ki so se pričeli v sredini beleti. Očesa, pod katerimi je pa srce ali stržen popolnoma bel, niso več dobra.

Mladicko prerezati je ob očesu na podoben način, kakor se prereže cepič za „zeleno cepljenje na členu“, torej odrezati

je čim več mogoče mladikinega lesnega dela. Paziti je pri tem, da ostane pod očesom vsaj za dobrega $\frac{1}{2}$ cm lubada nad očesom je pa pustiti nekoliko več mladike, da se s pomočjo tega dela oko lažej porine za lubad. Ta del mladike je odrezati, ko se oko poreže. Če bi oko iztrgali kakor pri sadnemu drevju, se ne bi sprijelo.

Da lubad na divji mladiki lažej privzdignemo, naredimo si iz trdega lesu okrogel klinček, ki ga potem poševno prežemo. Ker postane s tem koničast, zamogli ga bodemo prav lahko poriniti za lubad. Tudi poševno prerezano gosje ali kokošje pero služi v ta namen dobro.

Oko je najboljše zvezati z gumijevim trakcem. Vežnjo je pričeti zgoraj očesa. Omotati je trakec čim večkrat tudi v križu. Konec vežnje napravi se na isti način, kakor pri zelenem cepljenju.

Najboljše mesto, kjer naj na divjaku cepimo, je na členu zadej očesa. Če izrežemo divje oko in denemo na njegovo mesto plemenito oko, bo uspeh še boljši, vendar delo težje.

Lansko leto pričeli so v Vrtojbi pri Gorici oko na divjaku z lubadom vred v kolobarju odtrgovati in na njegovo mesto devati plemenito oko, ki ga ravno tako iztržejo na plemeniti mladiki. Iztrgan lubad (piščalka, ki je za očesom podolgoma prerezana) je približno 2 cm dolg (1 cm pod očesom, 1 cm nad njim). Ko ga stavimo na divjak, pokriti mora popolnoma olupljeno mesto a paziti je tudi, da pride plemenito oko na ravno tisto mesto, kjer je bilo prej divjakovo. Kedar iztržemo piščalko od plemenite mladike, vselej pogledjmo ali je ostalo pod očesom srčice ali ščitek. Brez tega se ne bi moglo oko prijati. Za vežnjo rabi se tudi pri tem načinu, ki je neki bolj gotov, nego prejšnji, gumijeve trakce ali pa tudi bombaž. Mladike na divjaku se ne sme seveda niti tu prikrajševati. Ker se rabi bolj močno razvita očesa, mladika, od katere se vzame oko, mora biti namreč ravno tako debela kakor divjakova mladika, ne škodi jim tako lahko zima. Po nekoliko dneh se oko z lubadom vred popolnoma zaraste s podlago.

Cepljenje trt v speče ako ima pred drugimi načini to veliko prednost, da trte s cepljenjem popolnoma nič ne pokvarimo, niti jih ne vstavimo v navadni rašči. Radi tega se s tem cepljenjem prav nič oslabě. Zato požene naslednjega leta plemenito oko, če se je prijelo, neznansko krepko mladiko. V

Vrtojbi pri Gorici in tudi drugod po Vipavskem, kjer se je to cepljenje že nekoliko vdomačilo, smo videli na ta način cepljene trte ki, so pognale že v drugem zelenju po 15 mm debele in tudi nad 6 m dolge mladike.

Uspeh cepljenja odvisi mnogo seveda od urnosti cepljarjeve in tudi od vremena. Dobremu cepljarju prime se tudi nad 95% vloženih oces, vendar pozebe to ali ono, če sledi mrzla zima.

Našim vinogradnikom priporočamo naj se lotijo tudi tega cepljenja. Osobito bo dobro služilo na onih divjakih, ki se niso prijeli meseca maja s zelenim cepljenjem.

Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Oddaja sadnih dreves. — Iz c. kr. sadne drevesnice v Gorici se bodo oddajala posestnikom goriškega mesta, sodnijskega okraja ajdovskega, gradiščanskega in tržiškega v jeseni t. l. požlahtnjena sadna drevesa priporočljivih vrst in sicer jabolke in hruške. Cena vsakega sadnega drevesca znaša 20 vin. za manjpremožne in 40 vin. za premožne posestnika. Izrečno se ne bode dovolilo nobeni stranki več kot 25 dreves. Dotična ustmena ali pismena oglasila imajo se vložiti pri županstvu, katero jih mora v enem izkazu sestaviti in do 31. avgusta t. l. predložiti c. kr. okrajnem glavarstvu z izjavo o gospodarskih razmerah prosilca. Na prepozno došle prošnje se ne bode oziralo. —

Kako kaže letina? — Vročina in vlaga prešlih dni vplivala sta jako ugodno na razvoj naših kultiviranih rastlin. Osobito trta kaj lepo napreduje. Žal pa, da se hoče naše prorokovanje v 10. št. „Prim. Gospodarja“ nekako vresničiti. Kdor nas je ubogal in je škropil, kakor smo svetovali v listu, ta ima lepo grozdje, lepšega ni treba, kdor pa je zanemaril škropljenje, ta izgublja polagoma lepo prejšnje upanje. Kesa se, toda ta kes je prepozen. Peronospera ni se lotila letos samo listja, marveč pobrala je tudi mnogo grozdja. Najbolj je prizadela seveda do-

line in zapadne lege, v katerih traja dolgo časa jutranja rosa. Posebno po braniški dolini, pod goro, po kanalskem in v nekaterih krajih po Brdih je napravila bolezen mnogo kvara. Celo na Krasu, kjer se druga leta ta bolezen bolj počasi razvija, ker je tod manj vlage, pokazala se je letos v obili meri in je vzela, kakor slišimo, nekaterim posestnikom, že do sedaj nad polovico grozdja. Grozdna plesnoba ali oidium se letos bolj počasi razvija, vendar priporočamo našim vinogradnikom naj ne zanemarijo zveplanja, čim zapazijo samo sled te bolezni. Opomnimo naj samo, da se oidium v vročini bolj razvija nego v hladnem vremenu. — Kakor že v prejšnjih št. omenjeno, je letos malo sadja. Še to malo kar ga je ostalo, pometal je okoli Gorice vihar, ki je razsajal dne 6. t. m., nad polovico z drevja. Razun tega polomil je seveda tudi mnogo vej in celo debel. — Poljščina kaže na sploh jako dobro. Osobito turščica raste čvrsto. Pa tudi glede detelje, krmske pese, trave itd. se ne moremo letos pritoževati. Krompir je obrodil okoli Gorice dobro, po Krasu pa se pritožujejo, da je oglodal hroščev (kebrov) črv mnogo gomolja, pa tudi mnogo korenin, radi česar se ni moglo zeljišče pa tudi gomolje tako razviti, kakor bi se v nasprotnem slučaju. Nekaj posebnega je letos plevel. Tudi njemu ugaja vroča in vlažna zemlja, zato ga skoraj ni moči zatreti.

Ročni okopalnik. — Amerikanec je bolj iznajdljiv, kako bi si težko delo olajšal. Najbrže ga sili k temu tudi pomanjkanje

težakov. Zato vidimo, da rabi on skoraj povsod stroje. Podoba 49. pokaže ti pripravo, ki mu služi za okopavanje vrtine. Ker ne more rabiti tu živine, ne more rabiti tudi večih priprav, zato se poslužuje ročnih, katere poriva pred sabo. Delo je jako dobro in delavci delajo s tem mnogo rajši nego z mo-

Pod. 44. Ročni okopalnik.

tiko, pa tudi mnogo več napravijo. Priprava obstoji iz kolesca in

ročajev, ob katera sta pritrjena dva okopalna noža. Priprava se dobiva pri R. Bächer v Roudnicah na Češkem ali pa tudi v drugih tovarnah. Stane okoli 25 K.

Ali je treba še škropiti? — Tako vprašanje moramo slišati pogostoma na potovanjih. Škropiti je treba, dokler trta raste in napravlja nove liste, kajti če niso ti poškropljeni, jih penorospora gotovo napade. Če bo od sedaj naprej suho vreme, škropiti bo treba vsaj še enkrat, če bo pa mokro vreme tudi dvakrat ali trikrat. Za ta pozna škropljenja pa ni potrebno rabiti močnih raztopin, marveč zadostuje $\frac{3}{4}$ kg galice in ravno toliko vapna na 1 hl vode. Če bodemo škropili pozno v avgustu zadostovala bo celo $\frac{1}{2}\%$ razstopina. Letos cepljene trte treba je seveda večkrat škropiti.

Kiseljak iz drugega rodu bo kmalu pričel svoje škodljivo delovanje. Vrtal bo iz jagode v jagodo in ko onesnaži na ta način en grozd, šel bo v drugega, tretjega itd. Zato pazite, da malopridneža koj v začetku zalotite in obsodite. Kjer boste videli na grozdu kak zapredek ali kako prevrtano jagodo, iščite toliko časa, da požeruha najdete. Bolje je to delo sedaj nego potem, ko vam je pokončal že več grozdov. Posebnega sredstva, s katerim bi tega vrtaču „na debelo“ pokončavali, nimamo.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Sredstvo proti čebelinemu piku.

A. G. v Ž. Kaj pomaga najbolje zoper čebelinemu piku?

Odgovor: Najboljše sredstvo proti čebelinemu piku je salmijak (amonijak), s katerim se pomaže vbodeno mesto. Tudi raztopljena pepelika (potaselj) ali soda dobro dé. Če nimate tega pri roki, vtolaži bolečino in otok vsaka hladeča stvar.

Knjige za čebelarstvo.

A. G. v Z. Po kateri knjigi (bodisi slovenski ali nemški) bi se najboljše izučil v čebeloreji, ker sem bil do zdaj v tem novinec?

Odgovor: Novejših slovenskih knjig nimamo. Starejša slov. knjig je Černetova »Umn. čebeloreja«, ki se dobi pri c. kr. kmet. družbi kranjski. Priporočljive nemške knjige za čebelarstvo so: Berlepsch: »Die Biene und ihre Zucht«, stane 9-60 K, ali Berlepsch u. Vogel: »Die Bienenzucht«, stane 3 K, ali Gravenhorst: »Der prakt. Imker«, stane 6 K. Te knjige se dobijo pri Vilj. Frick, Dunaj, I. Graben 27.

Ivan Kravos v GORICI, 00000
via Vetturini št. 3,
priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Še nekoliko odtisov

„Vinarskih in vrtnarskih listov“

dobi se pri upravnistvu „Primoskega
Gospodarja“. Oba letnika 1901. in 1902.
staneta 1-50 K, vezana 2 K.

Anton Jerkič, odlikovani fo-
tograf v Go-
rici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča
svojim rojakom. 000000000000000000000000

Ivan Bednarik v GORICI, 0000
via Vetturini 3,
priporoča svojo **knjigoveznicu**.

Grozdne stiskalnice z diferencialno
pripravo za pritisk, M.M.M.M.
Škropilnice proti strupeni rosi, M.M.M.M.
Žveplalnice, Stiskalnice za olje, kakor tudi
vse druge kmetijske stroje prodaja
po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in prosto poštaine.

Na Primorskem največa zaloga

lesene in lončene robe

je ona

Mihe Kozman-a

v Gorici (Raštelj št. 27., nasproti lekarne).

Tu dobiš n. pr. vsakovrstne grablje, ročaje za kose, brente za
grozdje in one za škropilnice, vinske sodčke, beriglice, škafe, golide,
nečke, samokolnice, lesene lopate, sita, rešeta, košare fine in one za raz-
pošiljatev sadja, krogle, slamnate klobuke, metle, ribeže, stolice, lonce,
sklepe, krožnike itd. itd. vse kar rabimo na kmetiji.

Priporoča se našim gospodarjem in gospodinjam.

Globe Mlekarske naprave

kakor tudi vse stroje in priprave za prevažanje
mleka, napravo masla, sira itd. zalaga v
najboljših izdelkih 000000000000000000000000

Društvo Globe - Separator

DUNAJ XVI/2, Neumyergasse št. 17.

Zahtevajo naj se ceniki. 000

Zastopniki se iščejo povsod.

Pristni

Alfa-Laval

so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemaalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemaalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

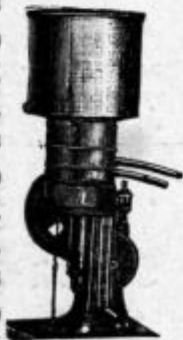
Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Akeijska družba

**ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ**

Tvornica najboljših mlekarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščejo. *

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in OLJKE so naše stiskalnice „HERKUL“

najnovejšega in najboljšega sestava z dvojnimi in nepretrganimi pritiskalom; zajamčeno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljša avtomatične patento-**„SYPHONIA“** ki delujejo same vane škropilnice „od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugji, mlinci za grozdje, sadje in oljke. Kobkalnice za grozdje. Vinogradski plugji. Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenjske in mineralne pridejke. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mlatilnice za žito, čistilnice, rešetalnice, slamo-rezalnice, ročni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo, izdelujejo in prodaja z jamstvom kot posebnost najnoveje, izborne izkušene, kot najboljšo pripoznane in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelske in vinske stroje na DUNAJU, II. Taborsstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

Odlikovani v vseh državah sveta z nad 530 zlatimi in srebrnimi kolajnami. Cenik s podobami in mnogostevilna pohvalna pisma. — Razprodajalci in zastopniki se iščejo povsodi, kjer še nismo zastopani.

V varstvo proti škodljivcem sadnih in vrtnih nasadov. Sadne in vrtno škropilnice „**Majhen čudež**“, ki se lahko nosijo, vozijo, se gonijo z roko ali s vprego.

Škropilnice proti peronospori „**Austria**“. Razpršilnik za žveplo „**Vindobona**“. Spricalka za žvepleni ogljik „**Kober**“. Samodelujoč razpršilnik „**Ideal**“. M M M M M M M M Priprave so zavarovane s patentom in so se nagradile na razstavah in konkurenčnih zbirkah s prvimi darili.

Prodaja s polnim jamstvom

FRAN NECHVILE, DUNAJ, V/1 Margaretenstrasse 98.

tovarna vinarских priprav, kletarskih strojev in železnine. M M M M M M M M

♦ ♦ ♦ ♦ SVOJIM K SVOJIM! ♦ ♦ ♦ ♦

J. DRUFOVKA -- GORICA

GLAVNA ZALOGA: Gosposka ulica št. 3. MMMM

PODRUŽNICI: Gorica Raštelj št. 3 in Sežana.

Odlikovana tvornica nadplato, tovarna usnja na paro, velika zaloga domačega in inozemskega usnja ter vseh potrebščin za črevljarje, usnje za sedlarje, knjigoveze in tapetarje. Glavna zaloga leščila v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

Ustanovl. l. 1866.

Telefon šte. 62.

Ceniki na zahtevo
zastonj in franko.

SAUNIG & DEKLEVA

• Gorici, magistratna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev, tudi za vezanje (rekamiranje), dvo-koles, slamoreznic in mlečnih posnemalnikov (centrifug).

* Prodaja se tudi proti plačevanju na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izdelovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14
(Via Signori)

kateri ima v zalogi najboljšo izbero pohištva vseh slogov, za vsaki stan, priprostega in najfinerejega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.